

محزون: در دهه ۶۰ ده میلیون و ۵۰۰ هزار زن در سن باروری و سالانه ۲ میلیون ولادت در کشور داشته ایم اما در سال ۹۰، ۲۲ میلیون و ۳۰۰ هزار زن در سن باروری و یک میلیون و ۳۵۰ هزار مورد فرزندآوری وجود داشته است در حالی که ۱۲ میلیون نفر به زنان در سن باروری اضافه و تعداد آن ها حدود دو برابر شده است اما در این سال موالید ما تقریبا به نصف رسید!

کار بسیار سنگینی دارد، افزایش موالید کار بسیار سخت تری از کنترل موالید است. همه جای دنیا افزایش موالید کار بسیار سختی است.

درباره جایگاه موسسه مطالعات و مدیریت جامع جمعیت کشور هم باید بگویم بر مبنای مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، قرار بود نهادی برای نظارت ایجاد شود که با دستور ریاست جمهوری و بر اساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای گسترش آموزش عالی این موسسه ایجاد شد و امروز وابسته به وزارت علوم است. وظیفه این موسسه هم رصد مستمر، پایش و پیمایش دوره ای تحولات جمعیتی، انجام طرح های پژوهشی بنیادین، مطالعه، بررسی و تحلیل وضعیت تحولات جمعیتی کشور است؛ مهم ترین بحث و وظیفه این مرکز تهیه و پیشنهاد سیاست های جامع جمعیتی کشور است. یعنی باید در کنار افزایش جمعیت؛ به فکر شغل، سالمندی، اشتغال؛ بهره وری محیط زیست و مسکن آنها هم باشیم. از سال ۷۱ که این بحث های جمعیتی مطرح شد در بند (ج) قانون برنامه اول قرار بوده است از تعداد ۶/۵ یا ۶/۷ فرزند سال ۱۳۶۷ به ۴ فرزند در سال ۱۳۹۰ برسیم. مادر سال ۷۱ به این چهار فرزند رسیدیم و جالب است که در سال ۷۲ آمدیم قانون تنظیم خانواده را تصویب کردیم!

چه طور یک سال بعد از اینکه آمار نشان داده است به اهدافمان رسیده ایم اما باز هم سال ۷۲ مصوبه مجلس می شود؟

محمودی: ما می خواستیم نرخ باروری کاهش پیدا کند اما هیچ جای دنیا با چنین سرعتی نرخ باروری اش کاهش پیدا نکرده است، این نرخ باروری شروع به کاهش کرده بود و ما آمدیم تسریعش کردیم، خیلی از کارشناسان طی سال هانسیب به این مسئله هشدار دادند اما چون مسئولان نمی خواستند توجه نکنند. البته وظیفه ما این است که بگوییم، شاید همین گفتن ها باعث شده است که ما به این نتیجه رسیده ایم که باید در سیاست ها تجدید نظر شود. یعنی اگر نمی گفتند این سیاست ها همین طور ادامه پیدا می کرد.

به نظر شما چقدر امکان دارد که سیاست های شورای عالی انقلاب فرهنگی در زمینه جمعیت و طرح مجلس بر رشد جمعیت تاثیر بگذارد؟ عده ای معتقدند باید ابتدا فرهنگ سازی کرد.

محمودی: وقتی ساختارهای اقتصادی کشور تغییر پیدا کرد دیگر ۵-۶ فرزند معنی دار نیست. دیگر ما اصلا به آن ۵ یا ۶ فرزند نمی رسیم. ما اگر بتوانیم همین ۱/۵ فرزند یا ۱/۶ و ۱/۷ فرزند را تا سال ۱۴۰۴ به ۲/۵ فرزند برسانیم، این هم موفقیت است. بنابر این نمی توانیم بگوییم تاثیر ندارد. غیر از این چاره ای نداریم ما به این رسیده ایم که باید کاری کنیم که فرزندآوری در ایران بیشتر شود.

محزون: کاش تلاشمان را روی این بگذاریم که واقعا راهکار اجرایی چیست؟ زمان، زمان اجراست و هنوز هم که هنوز است بعضی ها نمی خواهند به این باور برسند و به تعبیری خودشان را به خواب زده اند.

خز علی: اگر عده ای مدعی هستند که مسئله جمعیت، مباحث فرهنگی می خواهد، من هم می گویم موثر است اما چرا از اول این موضوع را به وزارت بهداشت سپردند و چرا الان هم در آخرین قانون و اصلاحی که در مجلس هست حداقل ۲۰ بندش به وزارت بهداشت ربط دارد؟ موضوع جمعیت یک جایگاه فرابخشی می خواهد و با سه قوه باید نظارت شود. این امر قانون لازم دارد. یک مجموعه فرافره ای و فرابخشی می خواهد نه یک اداره کل و یک معاونت. خوب همین بالا سرمان می آید که باید بگوییم چرا نظارت نشد؟

چه کسی باید متولی باشد؟

خز علی: باید فرابخشی باشد و هر سه قوه متولی باشند. همین مسئله مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است که یک مرکز جامع مدیریت جمعیتی هم از نظر علمی و هم از لحاظ اجرایی و مدیریت تقسیم کار کند و بعد نظارت و پایش و گزارش گرفتن و گزارش دادن به شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام شود.

محزون: همان طور که ما در قدم اول در بازنگری سیاست جمعیتی کشور، لغو قانون کنترل قبلی را مطرح کردیم، در بحث متولی هم اول باید متولی جدید تعیین کنیم، متولی که باید همه جانبه نگر باشد. در قانون، وزارت بهداشت به عنوان متولی سیاست های جمعیتی مطرح شده است. صندوق جمعیت ملل متحد نیز هم چنان رسماً وزارت بهداشت ما را به عنوان متولی سیاست گذاری جمعیتی می شناسد.

محمودی: این مسئله را در شورای عالی انقلاب فرهنگی جمعیت پیش بینی کرده ایم و امروز دیگر فقط وزارت بهداشت نیست. **محزون:** اینکه چرا وزارت بهداشت هنوز همان سیاست های قبلی را دنبال می کند، یکی از مهم ترین مسائل همان مصوبات کنفرانس بین المللی کنترل جمعیت آی. سی. بی. ال است که سال ۱۹۹۴ ایران هم به جمع امضا کنندگان آن معاهده در قاهره پیوست و سال ۲۰۱۴ هم بخشی از آن تمدید خواهد شد و هیچ کس نه من، نه جمع حاضر و نه شورای عالی انقلاب فرهنگی از آن مطلع نیست! چه کسی در جریان است که ایران از چه موضعی می خواهد آن را تمدید کند؟

در بندهای این معاهده عنوان شده اولین هدف، دسترسی همگانی به خدمات بهداشت باروری است. اگر می بینید یک مسئول بهداشتی در دور افتاده ترین نقاط دارد تعصب روی موضوعی نشان می دهد بر حسب انجام وظیفه است. در واقع دسترسی همگانی به خدمات بهداشت باروری یعنی همچنان سیاست گذشته ادامه داشته باشد، اما در کشورمان واقعا در بحث دسترسی به ابزارهای کنترلی افراط کردیم.

دومین بحث، آموزش ابتدایی و همگانی برای از بین بردن شکاف جنسیتی در آموزش است؛ صراحتا عرض کنم این بحث یکی از سیاست های غیر مستقیم کنترل جمعیت است. یعنی در فرآیند توسعه نیازمند این هستیم که خانم ها هم ادامه تحصیل دهند و هم در عرصه های اجتماعی حضور داشته باشند.

خز علی: همین تعهد به قوانین جهانی و سوء استفاده مجامع بین المللی را در سال ۹۱ داشتیم، آخرین روز های وزارت خانم فاطمه وحید دستجردی، وقتی وی در آمریکا حضور پیدا کرد، معاون دبیر کل سازمان ملل، خانم باشته به وی گفت: «شنیده ام می خواهید تنظیم خانواده را بردارید، اگر بردارید علیه تان اعلامیه حقوق بشری داده می شود! شما به جای این کار روی ازدواج حرف بزنید.»

می خواهم عرض کنم این فقط یک بیانییه نیست بلکه دارد عمل می شود. ما را تهدید می کنند که حق ندارید قوانین را بردارید، چرا مطابق با حقوق بشر، مردم اروپا و آمریکا باید افزایش جمعیت داشته باشند اما ما نه!

محزون: مسائلی که مطرح شد یک بعد قضیه است، درباره پتانسیل رشد جمعیت چرا نمی آیم افزایش کیفیت جمعیت را نام ببریم؟ مگر ما از ابتدای پیروزی انقلاب تا همین الان جمعیت مان بیش از دو برابر نشده است؟ آن جمعیت

۳۶ میلیونی الان ۷۷ میلیون است. متناسب با این، طبق گزارشی که خود سازمان ملل داد شاخص کیفی سطح زندگی در کشورمان و شاخص توسعه انسانی که مهم ترین شاخص کیفیت زندگی و کیفیت جمعیت است، افزایش پیدا کرده است. شاخص توسعه انسانی در کشور ما طبق گزارش سازمان ملل در سال ۲۰۱۰ زده کشور های با توسعه انسانی متوسط به رده کشور های با توسعه انسانی بالا صعود کرد. چون امید به زندگی که اول انقلاب ۵۸/۶ سال بود به ۷۱/۹ سال در سال ۲۰۱۰ رسید و الان به حدود ۷۳ سال رسیده است. میزان سواد و تحصیلات حتی سرانه درآمد ناخالص ملی هم افزایش پیدا کرده است، این نشان می دهد که کیفیت جمعیت مان به خطر نیفتاده است و توانسته ایم هم مدیریت کمی و هم مدیریت کیفی را داشته باشیم. نکته دوم بحث منابع است که همواره بیان می شود کشور ما ظرفیت و منابع لازم برای مدیریت این جمعیت را ندارد اما طبق بررسی های کارشناسی این ظرفیت وجود دارد.

مهم ترین دلیلی که در جامعه برای تک فرزندی مطرح است بحث مشکل اقتصادی است. آیا این نگاه درست است؟

محمودی: مشکلات اقتصادی قطعا یکی از دلایل است ولی همه دلایل نیست! ما عوامل مستقیم و غیر مستقیم کاهش باروری را توامان داریم؛ یکی از عوامل مستقیمی که باعث پایین آمدن نرخ باروری در ایران می شود سن ازدواج است. وقتی سن ازدواج بالا می رود قطعا تاثیر حداقل ۳ یا ۴ سالی بر نرخ باروری می گذارد؛ در ۱۰ سال گذشته سن ازدواج بالاتر رفته است. آقای محزون اعلام کردند که سن ازدواج حدود ۲۷ سال برای مردان و ۲۳ سال برای زنان است. از سویی استفاده از وسایل تنظیم خانواده بر کاهش باروری تاثیر گذاشته است. سقط عمدی و نازایی بعد از زایمان اول به خصوص در ایران که بیشتر زایمان ها سزارین است شیوع بسیار زیادی دارد؛ وقتی شما زایمان سزارین را انجام بدهید با خودش در صد بالایی از نازایی دارد. علت آن هم چسبندگی لوله های رحم و دیگر موارد است. این ها علل موثر و مستقیم است. دلایل غیر مستقیم همانند شهرنشینی، تحصیل به خصوص برای زنان و اشتغال زنان است که مورد آخر اصلا اجتناب ناپذیر است و خودمان هم می گوییم الان چون نیروی کار مان کم شده، این مسئله لازم است و باید باشد. ۳ میلیون فرصت شغلی در کشور توسط خارج می اشغال شده است؛ من اعتقاد ندارم این افراد باید بروند، چون ما ایرانی ها حاضر نیستیم کارهایی را که آن ها می کنند انجام دهیم! ببینید ما قطعا با کمبود نیروی کار مواجه هستیم پس چه کسانی می خواهند این کار ها را انجام دهند؟ کاهش باروری باعث شده است که تعداد افراد در سن کار کم شود. از سال ۹۰ این کاهش شروع شده است، بنابراین قطعا زنان باید بیایند و وارد بازار کار شوند، اگر بخواهند وارد بازار کار شوند قبلا هم تاکید کردم باید حمایت های لازم از آنها به صورت جدی و واقعی بشود تا مسئله باروری و مادری شان تهدید نشود.

برای تغییر نگرش تلاش زیادی شده است اما همچنان کار دشواری است، خیلی ها اصلا باروری بالای ۳۵ سال را خطرناک می دانند در حالی که باروری بالای ۳۵ سال برای مادری خطر دارد که در گذشته ۵-۶ فرزند آورده است! برای همین می گفتند بالای ۳۵ سال دیگر فرزندار نشوید، نه اینکه زنی که از دواج کرده است و اصلا فرزند ندارد، تحت نظر پزشک و سالم است، تغذیه خوب دارد و در زمان بارداری هم می تواند تحت نظر پزشک باشد و او هم بگوییم باروری بالای ۳۵ سال خطر دارد!

بین نرخ رشد اقتصادی و رشد جمعیت چه طور، آیا ارتباطی نیست؟

محمودی: نرخ رشد اقتصادی باعث افزایش جمعیت می شود، این ارتباط وجود دارد، علاوه بر این نرخ رشد جمعیت روی رشد اقتصادی اثر می گذارد. به خصوص اگر باعث شود که جمعیت در سن کار زیاد شود؛ آن چیزی که الان در ایران برعکسش در حال رخ دادن است. نرخ رشد جمعیت اگر باعث افزایش سالمندی شود، باعث می شود نرخ رشد اقتصادی پایین بیاید. بنابراین در بحث اشتغال معتمد از نظر علمی شرایط اقتصادی